

Lahden Uutisia, Tarmo Virtanen, 10.11.2015

Karlssoni naeruhüsteerias

Astrid Lindgreni fantaasiates

Astrid Lindgreni muinaslood ja jutustused on oma tundeküllase maailmakäsitlusega üle poolesaja aasta tekitanud kogu maailma lastes unustamatuid fantaasialende muinasjuttude ja tegelikkuse lummalisel piiril. „Röövlitütar Ronja” ja „Vennad Lõvisüdamed” on oma tõsiduse ja huvitava filosoofiaga ajatud nii teemade kui ka mõttemaailma poolest.

Laste lõbustajana on „Pipi Pikksukk” ja „Vahtramäe Emil” nii jutustuse, pildiraamatute, filmide, laulude kui ka teatrilavastustena pakkunud tervele perele ühiseid ja garanteeritud toremaid kultuurikogemusi. Seevastu on „Karlsson katuselt” jäänud soomlaste jaoks võrreldes näiteks venelaste või eestlastega paljude Lindgreni tegelaskujude seast oluliselt võõramaks teoseks.

Kui lugeda peaaegu neljasajaleheküljelise Karlssoni koguteose soomekeelset tõlget, polegi see enam nii imekspandav. Kahe eri tõlkija loodud soomekeelne versioon on keeleliselt nõrk; sõnavara ja lausestruktuur vaene, väljendid korduvad ja üksluised, lugude sündmuste kirjeldused ja tervikpildid üsnagi võltsid. Ka olustik on toodud Stockholmist Helsingisse ja selle linnaosadesse, muutes sellega tegevuskeskkonna Soome reaalsuseks. Teose nimigi on soome keeles muudetud – „*Katto Kassinen*”.

Soome keelde pandud teoses on Karlssoni tegelaskuju kujutatud otseselt anarhistina, kes vaid kiusab, ahistab ja terroriseerib vaimselt oma sõpra Väikevenda ja kõiki raamatutes esinevaid muid tegelasi. Selline enesega rahulolev, kõike oskav, propelleri abil õhus lendav, teisi halvustav ja ainult nurjatusi plaaniv ja tegev kuju ei tekita sümpaatiat isegi võltside varaküpsete tarkuseterade ega ammugi tüütavate justnagu lõbusate vempudega. Justkui see teos ei olekski tekkinud Astrid Lindgreni meie kõigi hingi puudutavas fantaasiamaailmas või seal küpsenud! Venemaad ja Eestit halvasti tundvale soomlasele jääb mõistatuseks, kas tõlkimisel kasutatud fantaasia on leidnud vene- ja eestikeelsete versioonide loomiseks mingeid muid mõõtmeid, kui need, mida me saame lugeda Soomes, tüdinenuna Karlssoni lugude pinnapealsusest. Kindel on siiski see, et Karlsson on Lindgreni fantaasiategelastest kõige kerglasem, silmakirjalikum ja ainult näiliselt tore. Peenetundelisus, südamlikkus, tunded, sümpaatia ja fantaasia kaudu tekkiv empaatia puuduvad selles loos peaaegu täielikult.

Naer kogu saalis

Kui mõõta Estonia teatri lastemuusikali „Karlsson katuselt” mõjuvust Eesti laste naeru kaudu, siis on kultuurikogemus täielik: väga harva saab etenduse viimase tunni veeta hullutava ja naljatava šõu saatel, kui kogu saal rõkkab ja väänleb kõhtu kinni hoides naerupursete hüsteerias.

Kuna etendus kestab koos vaheaegadega umbes kolm tundi, on osa naerukaosest seletatav sellega, et esietenduse publik koosnes peamiselt algklasside õpilastest ja koolieelikutest koos

vanematega – nii pikk etendus väsitab oma pikkusega ka lapsevanemad ning viib meid tahtmatult peaaegu transilaadsesse naeruolekusse.

Lavastuse *Karlsson katuse*lt positiivsed küljed on julgus luua noorele publikule oma ooperlik teos, näitetrupi mõned oskuslikult karikeeritud toredad rollid, paar muusikaliselt meeleolukat teemat, kostüümid ja lavastuse öine katuseolustik ning muidugi suure orkestri esitus koos kooriga oma stiilsuses ja mitmekülgses helimaailmas.

Helilooja **Tauno Aintsi** laul „Siin katusel olen taevale lähedal” jääb etenduses siin-seal kordudes kaunina meie meeltesse kõlama ning ka Väikevenna teemalaulus on muusikalile omast sära. Kõige nauditavamateks pidasin onu Juliuse ja Majasoku iseloomulikke teemasid, ema kiirustamist kirjeldavat ülemisse registrisse tõusvat toredalt aariapärast laulujuppi ning paari improviseerivat orkestraalset käiku eheda lääne muusikali suunas.

Rollidest on Karlssoni tegelaskuju loodud üllatavalt usutava, elava ja raamatust erinevalt positiivse fantaasiatelasena, Väikevend loomuliku lugu suunava telasena ja Majasokk kogu olemusega draama pinget hoidva, oskuslikult näideldud fuuriana.

Lavastuse nõrkuseks on selle dramaturgia, millesse on pedantselt kogutud kokku peaaegu kõik Karlssoni raamatute süžeejooned ning kuhjatud midagi muutmata ka väikesed detailid suureks registriks lavaliseks, mitu korda samasid trikke kordavaks tempude entsüklopeediaks. Korduvad laskmised, kapitembu lõputult sage kasutamine, korduv Juliuse ja Kodusoku tantsunumber koos vastavate muusikaliste saatetega muutsid teose ka kõnetehniliselt keeruliseks, halvendasid nii koomika taset kui ka loo kompaktsust ja teose muusikalist tervikkust Nii liigutav, kui sümpaatne koer nii loos endas kui ka karvase esitaja tõlgendatava tegelaskujuna ongi, siis tänapäeva tsiviliseeritud maailmas kvalifitseerub see siiski loomade väärkohtlemiseks. Teoses jäi puudu ehedast, sirgjoonelisest selgest loo tuumast, mida esindasid vaid mõned toreda sisuga tekstid luuletuselaadseks stiliseeritult ja lauludeks muudetuna.

Olnuks etendus tunni või isegi poole tunni võrra lühem, täitnuks see hästi oma ülesande – olles esmane kokkupuude muusikateatri põneva maailmaga ning teatrikogemus, mis austab rohkem lapspublikut ja püüab neid vähem odavate lõbustamistrikkidega. Kuid naermise rõõmu saime maitsta terve kõhutäie – see pikendab teatavasti eluiga.

ESTONIA TEATER

Astrid Lindgren KARLSSON KATUSELT

Helilooja *Tauno Aints* Libreto *Wimberg*

Dirigendid *Kaspar Mänd, Lauri Sirp* Lavastaja *Ain Mäeots* (Teater Vanemuine)

Dramatiseering *Ain Mäeots, Siret Paju* Kunstnik *Iir Hermeliin*

Koreograafia *Andre Laine, Hedi Pundonen* Valguskunstnik *Priidu Adlas*